

Hej alla konferensdeltagare!

Dessa bilder har framställts i syfte att komplettera det som sades vid presentationen. Jag hoppas att de ändå kan fungera som ett stöd för minnet till er som lyssnade.

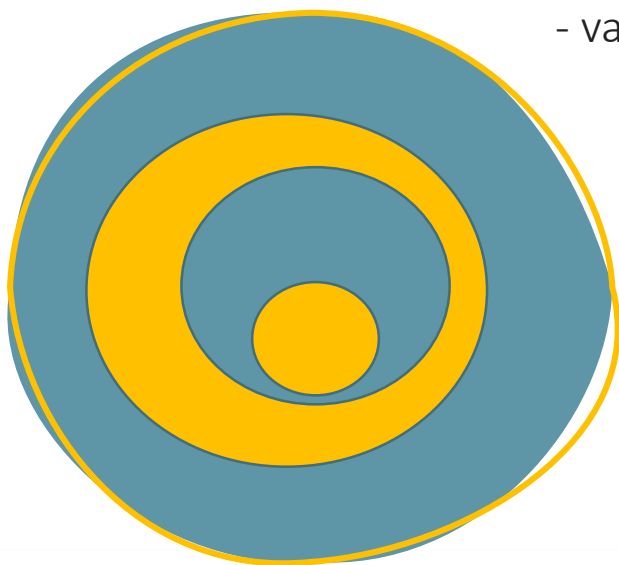
Fortsätt prata med varandra, ta del av varandras kunskap, och glöm aldrig bort att lyssna till den ni vårdar.
NI ÄR SÅ VIKTIGA, TA HAND OM ER!

Tack allihop för fina dagar i Göteborg!
// Andreas

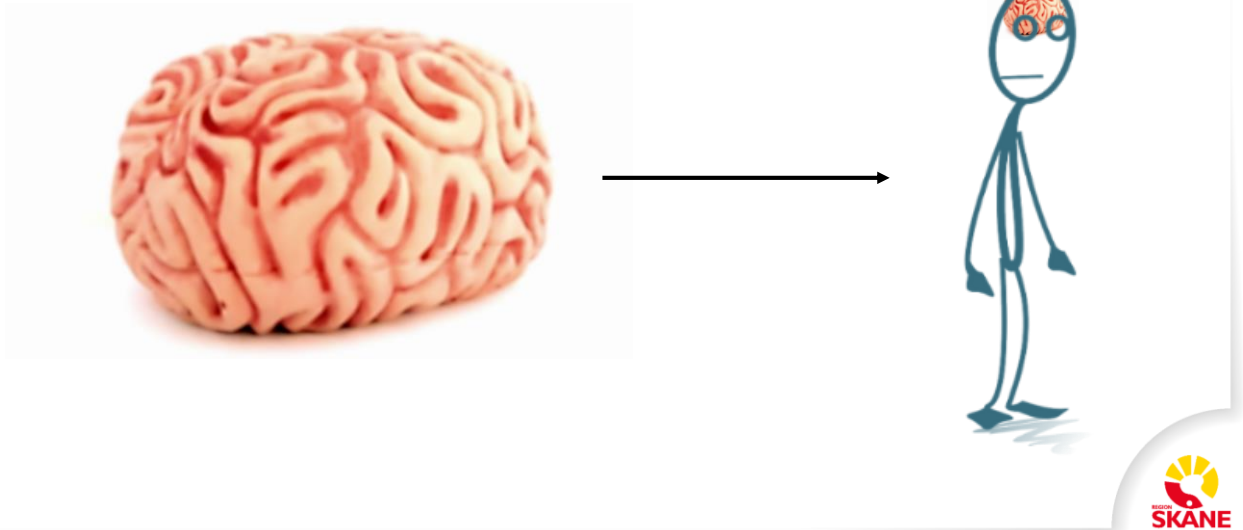
När person, sjukdom och omgivning möts...

- vad är det egentligen som
inte passar in?

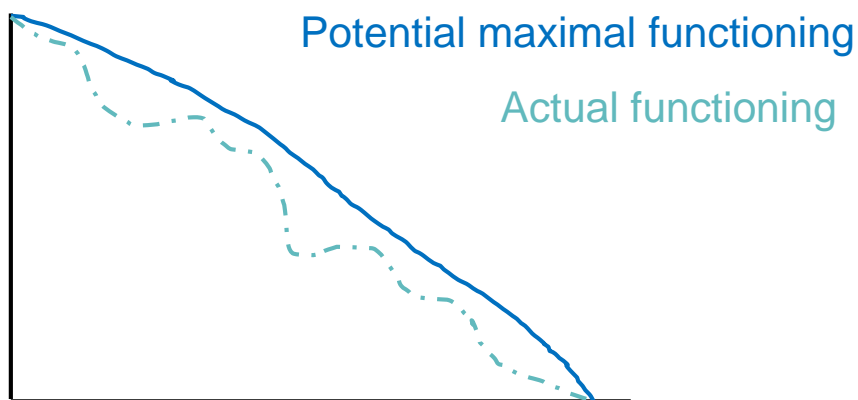

Andreas Jönsson
Silviasjuksköterska
Specialistsjuksköterska, vård vid kognitiv sjukdom
Äldrepedagog
Minnesmottagningen, Lasarettet i Ystad
Person

Kognitiv sjukdom

Modified after Kitwood (1993)
(Loveday, 2013. *Leadership for Person-Centred Dementia Care*)

STRESS

- En känsla av emotionell och fysisk spänning

National Library of Medicine [NIH], Medline Plus (2022)
Stress and your health

STRESS

- Stress är framkallat av en närvarande, orsakande faktor – en "stressor".
- Ångest är den känsla av stress som fortsätter efter att stressorn är försvunnen

National Library of Medicine [NIH], Medline Plus (2022)
Stress and your health

Att passa in...

- Coping
- Individanpassa
- Personcentrera
- Acklimatisera
- Skräddarsy

Vad är kognition?

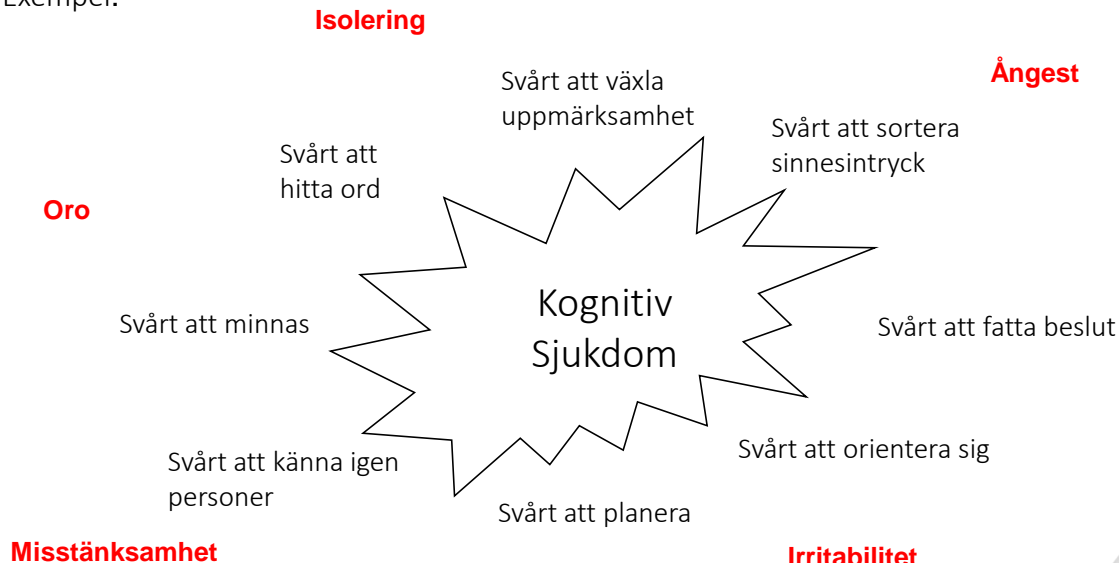
Olika tankeprocesser för att hantera kunskap och information:

- Komplex uppmärksamhet
- Exekutiva förmågor
- Inlärning och minne
- Språklig förmåga
- Perceptuell-motorisk förmåga
- Social kognition

(Modifierad efter MINI-D 5. APA, Pilgrim press)

Exempel:

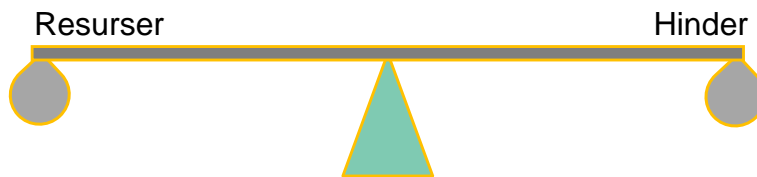

”Dementia can compromise identity, challenge independence, prompt social isolation and threaten our ability to find meaning and purpose in life.”

(Cheston, Christopher, & Ismail, 2015.

Dementia as an existential threat: The importance of self-esteem, social connectedness and meaning in life)

“On the one hand, a person may lose resources; either because neurological impairment in itself or because of social-psychological factors...

...on the other hand, some of the long-standing hang-ups come into the open, as defences against anxiety are stripped away...”

Kitwood (1997)
The Experience of Dementia

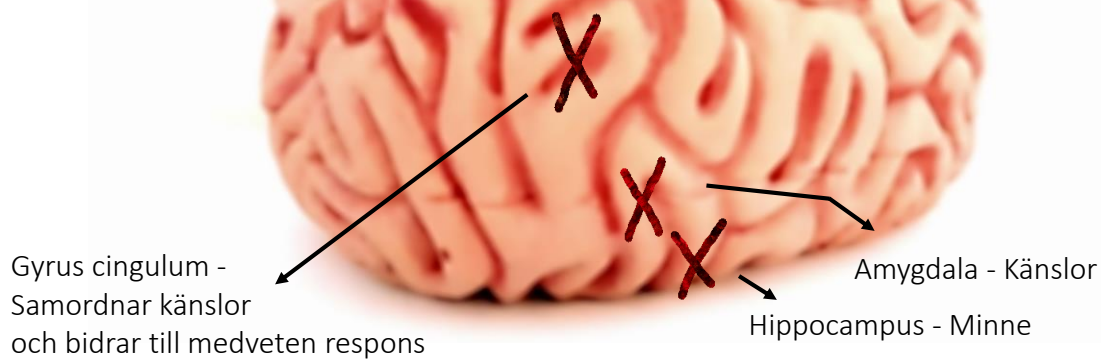

“The overall disease experience and well-being were subsequently found to be dependent on self-perception and successful coping mechanisms, as well as the views and actions of those around the person.”

Larsson, Holmbom-Larsen, Torisson, Strandberg & Londos (2019)
Living with dementia with Lewy bodies: an interpretative phenomenological analysis

Handlingskontroll
Koncentration
Omdöme
Tal / Språkproduktion

CENTRALT:

När vi får svårare att anpassa oss kan reaktionen
snarare bli impulsiv och irriterad

"DET HÄNDER HELT OPROVOCERAT!!"

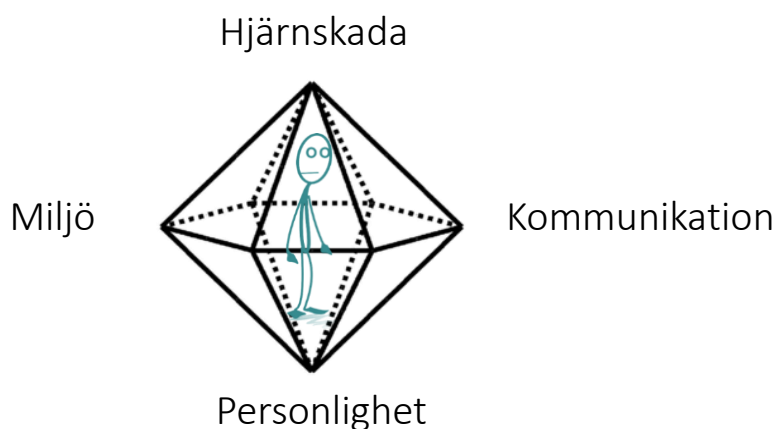
“Several factors are most certainly interrelated, such as the environment, the disease, and the nursing care provision.”
(International Psychogeriatric Association, 2012)

“...it is invariably a mistake to assume that all the difficulties experienced by an individual with dementia are symptoms of this neurological impairment alone.” (Loveday, 2013)

“Graden av symtom beror både på hjärnskadans omfattning och på samspelet med omgivningen...” (Socialstyrelsen, 2009)

Personen med sjukdomen

Modifierad efter:
("Utbildningsmaterial BPSD" - Janssen-Cilag 2004)

Demens

Vad gör personen?

Kognitiv Sjukdom

Varför gör personen så?

"BPSD" / utmanande beteenden - Ett sätt att kommunicera...

(Kitwood, 1997; International Psychogeriatric Association, 2012; Brooker & Latham, 2016)

...men ser vi det som baserat på bristen av kommunikativ kapacitet...

...eller som en kvarvarande kommunikativ förmåga?

Sändare-mottagaremodell

- Sändare (vem säger?)
- Budskap (vad sägs?)
- Mottagare (till vem sägs det?)
- I vilket medium (hur sägs det?)
- Effekt (hur påverkar det mottagaren?)

Modifierat efter Hovland & Weiss (1951), i: Nilsson & Waldemarsson, 2016

Kommunikation – vad är det egentligen?

- Verbal kommunikation:
  - Ord
  - Språk (terminologi, modersmål)
  - Meningsbyggnad
  - ↔
- Paraverbal kommunikation:
  - Ton
  - Volym
  - Språkmelodi
  - Hastighet
  - Tystnad
- Icke-verbal kommunikation:
  - Ansiktsuttryck / mimik
  - Ögonkontakt
  - Kroppsspråk
  - Hållning
  - Spatial medvetenhet
  - Beröring

Gregory (2024)

Understanding the communication skills that support nurses to provide person-centred care.

Kommunikation – vad är det egentligen?

- Exempel (enl.TCT):
- Tala
- Ljuda
- Ögonkontakt
- Leende etc. (mimik)
- Gester/Kroppspråk
- Beröring

Se även: Sörensen Ström, Engedal & Grov (2016):
A Psychometric Evaluation of the Threadgold Communication Tool for Persons with Dementia

Förmågan att kommunicera är inte något som man har eller inte, utan som skapas av situationen och relationen.

(Strandroos & Antelius, 2017, *Interaction and common ground in dementia: Communication across linguistic and cultural diversity in a residential dementia care setting*)

Vårdrelationen väsentlig för att kunna kommunicera... ...och bristen på relation försvårar faktorer i omvårdnaden.

- Vikten av förtroende och förståelse

(Egede-Nissen et al., 2017)

- Sensitivitet i kommunikationen

(Ødbehr et al., 2015)

- Kännedom om livslopp och hur personen reagerar i vissa situationer

(Kolanowski et al., 2010)

Se även: D'Hondt et al., 2012; Douglas et al., 2020; Sellevold et al., 2013; Midtbust et al. 2018; Smythe et al., 2016.

...men också att anpassa strategier
efter sjukdomens förlopp...

(Höbler et al., 2018, Sellevold et al., 2013; Söderman & Rosendahl, 2016)

Men på sjukhus då?

”En akutavdelning är inte primärt anpassade till personer med demenssjukdom...

... Miljön är komplex och det finns många stressfaktorer.”

(Socialdepartementet, 2003. *På väg mot en god demensvård. DS 2003:47*)

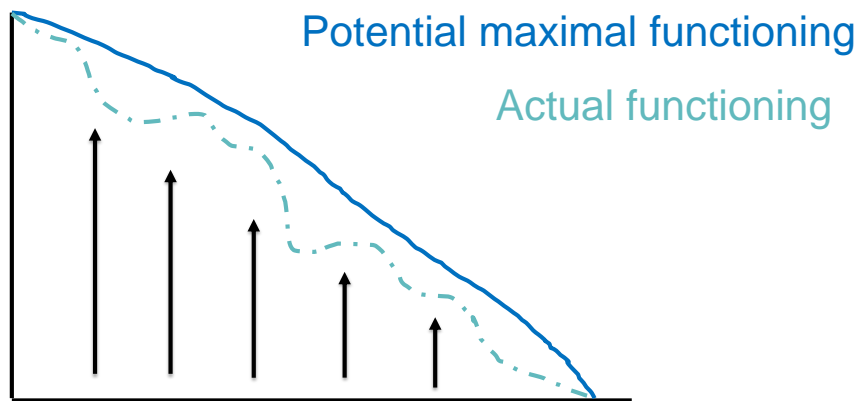

Så...

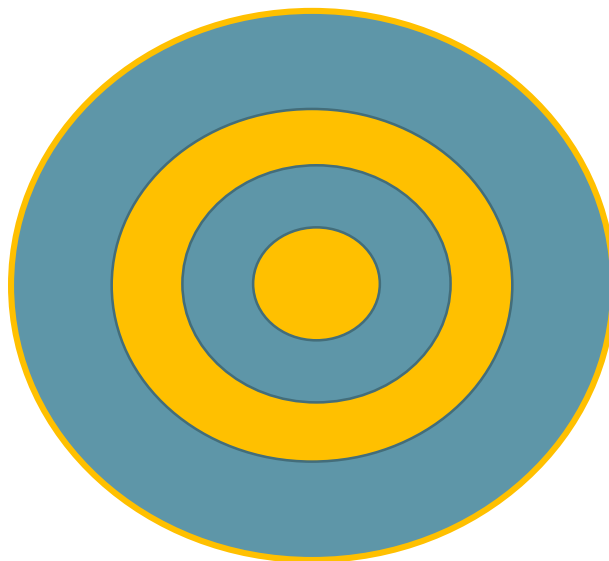
- Om personerna känner stress...
- ..och får svårare att hantera stress...
- ...och får svårare att anpassa sig till sin omgivning...

Kognitiv sjukdom

Modifierad efter Kitwood (1993)

Genom att hitta tråden...

...kan symtomen minskas!

Kunskap – Förståelse – Förhållningsätt

Tack!

